

Suomen luonnonsuojeluliiton Nokian yhdistys ry.
c/o puheenjohtaja Keijo Rantanen
Valkoseläntie 9
37120 Nokia
050 574 9064
nokianluonto@gmail.com

08.01.2024

Dnro: NOK/582/2020

Nokian kaupunki
Kaupunkikehityspalveluiden kirjaamo
Harjukatu 21
37100 Nokia
kaupunkikehityspalvelut@nokiankaupunki.fi

ASIA Muistutus asemakaavan muutosehdotukseen, joka koskee 10. (Maatiala) kaupunginosaa, korttelin 25 ja kortteleiden 26 ja 27 osien asemakaavan muuttamista Pitkäniemen alueella, osoitteissa Pitkäniementie 1-2 ja 8-16. Diaarinumero: NOK/582/2020.

Suomen luonnonsuojeluliiton Nokian yhdistys (SLL Nokia) viittaa 14.1.2022 asiassa Nokian kaupunkikehityslautakunnalle antamaansa mielipiteeseen ja toistaa perustelut, jotka se on esittänyt lausunnossaan. Mielipide liitteenä 1.

Lausumme muistutuksenamme lisäksi seuraavaa. Kiitämme muistutuksen antamiseen saamastamme lisäajasta. Kiitämme kaavoituksesta vastaavalta kaava-arkkitehdiltä saamastamme asemakaavaehdotuksen tausta-aineistosta.

Suunnitelma sisältää sovittamattomia tavoitteellisista kulttuurihistoriallisten ja arkkitehtonisten arvojen, luonnonolosuhteiden ja suojeltavien eliölajien säilymisen välisiä ristiriitoja, joihin kiinnitämme muistutuksessaamme huomiota. Huomautamme myös suunnitelman melua ja tärinää koskevista seurauksista.

Pidämme asemakaavaehdotuksen karttaa epäselvänä. Painoasultaan rakeinen kartta on tulkinvarainen ja vaikeuttaa uudisrakentamisen vaikutusten ja seurausten arviointia.

Kannatamme vaihtoehdon VE1 valintaa Pitkäniemen asemakaavaehdotukseksi. VE1:n suunnitelma aiheuttaa alueen merkittäville kulttuurisille ja luontoarvoille vähemmän haittoja ja korvaamattomia menetyksiä.

YLEISTÄ

Selostuksen sivulla 55 todetaan: *"Asemakaavaehdotuksen laatimisen pohjaksi valittiin luonnosvaihtoehdon VE2 mukainen ratkaisu."*

Pidämme asemakaavaehdotuksen puutteena sitä, että päätöstä ei perustella, jota demokratia ja läpinäkyvyys edellyttävät. Kaavaselostuksessa olisi pitänyt osoittaa perusteet vaihtoehto VE2:n valinnalle ja esittää, miksi tähän valintaan päädyttiin.

Asemakaavaehdotukseen on yhtäällä tehty kaavaluonnokseen nähden sisällöllisiä parannuksia. Suunnittelualueen pohjoisosan käyttötarkoitus on muutettu palvelualueeksi ja rakennettavaa pinta-alaa on supistettu alueella elävän liito-oravan elinympäristön säilymiseksi. Katsomme nämä muutokset myönteisinä. Toisaalla esitetään erityissuojeltavan eliölajin elinympäristön hävitystä, mikä on ristiriidassa asemakaavaehdotuksen tavoitteidenkin kanssa.

1. Vaihtoehto VE1 säilyttää ympäristöä ja luontoa

Yhdymme Pirkanmaan maakuntamuseon ja Pirkanmaan ELY-keskuksen lausuntoihin, jotka suosittavat VE1-vaihtoehtoa. Pirkanmaan maakuntamuseo pitää VE1:tä kulttuurihistoriallisten arvojen osalta onnistuneempana, sillä *”siinä maisemallisesti tärkeä peltoalue vaikuttaisi säilyvän koskemattomampana Vapuntien tielinjan sijoittuessa etelämmäs kuin VE2:ssa”*. ELY-keskus puolestaan toteaa: *”Vaihtoehto 1 sijoittuu maisemaan paremmin, kun se säästää pohjoispuoleisen avoimen viljelymaiseman yhtenäisenä.”*

Myös Nokian kaupungin rakennus- ja ympäristölautakunta on antanut VE1-vaihtoehtoa tukevan lausunnon. Maankäyttövaihtoehtoista VE1 on väljempi ja siinä on osoitettu uudisrakentamista noin 20.750 m³ ja tiiviimmässä VE2:ssa uutta rakentamista on noin 30.500 m³.

Eryteisesti Pitkäniemen kaltaisessa arvokohteessa VE1 on soveliaampi, mikäli aluetta ylipäätään on uudisrakennettava. Siinäkin vanhan rakennuskokonaisuuden sisälle osoitettu rakentaminen umpeuttaisi alkuperäisten rakennusten jäsentelyä ja ilmavaa puistoaluetta.

Asemakaavaehdotuksen tavoitteet ovat ristiriidassa kulttuuriympäristön säilymisen kanssa. Kaavaselosteen sanallisista tavoitteista huolimatta täydennysrakentaminen huonontaisi ja mitätöisi Pitkäniemen valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön visuaalisuutta ja arvoa.

Nokian kaupungin tulee kunnioittaa ja noudattaa alueellisten rakennusperintöä vaalivien viranomaisten ja toimenhaltijoiden esityksiä ja mielipidettä. Kulttuuriperinnön rapauttaminen olisi mainehaitta kaupungin päätöksenteolle.

2. Luontodirektiivin liitteen IV erityissuojeltavat eliölajit ja uhanalainen kynäjalava

Pitkäniemen alueella elävät liito-orava, täplälampikorento, viitasammakko ja lepakkolajit ovat Luontodirektiivin liitteen IV(a) eliölajeja. Edellä mainitut lajit ovat Euroopan Unionin luontodirektiivin erityissuojeltuja eliölajeja. Rantavyöhykkeellä kasvaa uhanalaista kynäjalavaa.

Tiukka suojelu edellyttää, että kyseisten lajien lisääntymis- ja levähdyspaikat on aina säilytettävä erilaisten hankkeiden ja toimenpiteiden yhteydessä, ellei niiden hävittämiseen tai heikentämiseen ole saatu lupaviranomaisen poikkeamislupaa luontodirektiivin artiklan 16 perusteilla. Asemakaavaehdotuksessa on ristiriitoja ja puutteita tiukasti suojeltujen lajien suojelun toteutuksessa.

2.1. Liito-oravan elinympäristö ja reviirireitit tulee säilyttää nykyisessä laajuudessaan

Pitkäniemen kaava-alueella esiintyvä liito-orava (*Pteromys volans*) on Suomessa uhanalainen vaarantunut (VU) eliölaji. Liito-orava kuuluu Euroopan yhteisön luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV(a) ja liitteen II lajeihin, joiden *lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty*. Liito-orava on suojeltu luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella.

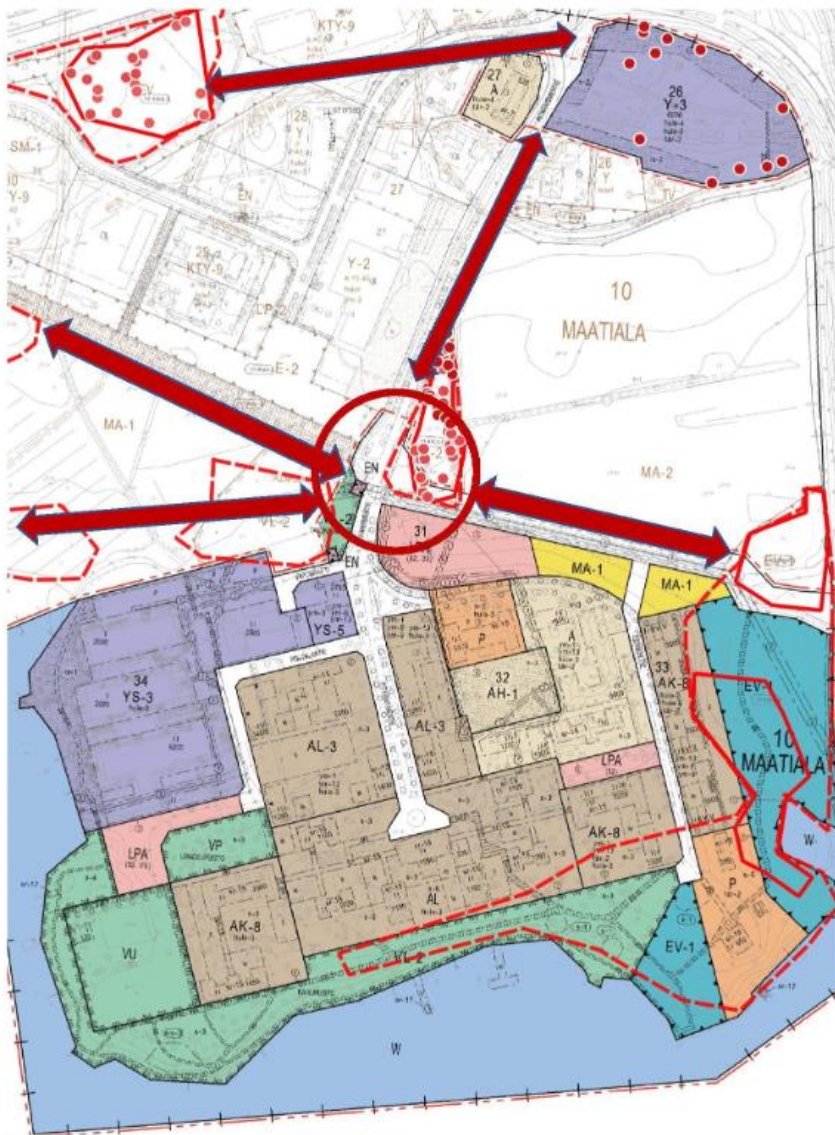
Kaavaehdotuksessa Pitkäniementien itäpuolen virkistysalueen EV-1 ”Väntä liten”-puisto on olennainen osa liito-oravan reviirireittiä ja elinympäristöä. VE2 asemakaavaehdotuksessa puisto suunnitellaan hakattavaksi uuden ja kyseenalaisen Vapuntien alta.

Asemakaavaselosteen Väntä liten-puiston kuvailu: *”Maisemallisesti ja kasvilajistoltaan merkittävä lähivirkistysalue, jolla sallitaan vain maisemanhoidon kannalta tarpeelliset toimenpiteet”*. Väntä liten-puisto on myös todettu **liito-oravalle soveltuvaksi elinympäristöksi**. Käytännössä kohteen puisto mahdollistaa eliölajin liikkumisen joka suuntaan.

Vapuntie halkaisi edellä mainitun virkistysalueen, minkä seurauksena tiesuunnitelma hävittäisi olennaisen osan liito-oravan Pitkäniemen etelä-pohjoissuuntaisesta kulkureitistä. Suunnitelma on vastoin luontodirektiivin edellytyksiä.

Korvaukseksi Väntä liten-puiston hävityksestä liito-oravalle suunnitellaan istutettaviksi korvaavia puita, jota pidämme toimivuudeltaan teoreettisena. Liito-oravan Pitkäniementien ylittävstä liitomatkastasta tulisi liian pitkä ja maahan putoamisen riski tulisi ilmeiseksi. Lajin säilymiselle se olisi tuhoisaa.

Otteita selostuksesta s. 12: "Nokian kaupungin kesällä 2022 tekemässä liito-oravakartoituksessa todettiin Pitkäniemen pohjoisosan olevan liito-oravan elinympäristöä. Kuvassa 8 on esitetty kartoituksen liito-oravahavainnot kaavaluonnoksen kartalla, sekä liito-oravan elinympäristön turvaamiseksi esitetyt puustoiset yhteydet. Kuvaan on osoitettu ympyrällä ongelmallinen risteysalue. Sen puolella ja toisella säilytettävän ja istutettavan puuston tulee olla kookasta, yli 10 metrin korkuista, jotta liito-orava pääsee riittävän korkealle liitäkseen katualueen yli".

Kuva 8. Nokian kaupungin ympäristösuojelusuunnittelija Ville Selosen laatima kartta liito-oravahavainnoista ja niiden huomioimisen tarpeista kesällä 2022. (Maastossa tehdyt havainnot on merkattu senhetkisen suunnittelutilanteen mukaisen asemakaavakartan päälle. Kaavaratkaisuun on sittemmin tullut pieniä muutoksia.)

Syksyllä 2022 kartoituksen laatinut suunnittelija on tarkentanut tietoja uudella kartalla (kuva 9), jossa on osoitettu sinisin pistein liito-oravan pesäpuut ja punaisin pistein ruokailupuut. Tummanpunaisin pistemerkinnoin on osoitettu muiden rauhoitettujen lajien todetut esiintymät (lammessa täplälampikorento, muut kynäjalavia). Punainen viivarajaus kuvassa osoittaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, jotka pitää luonnonsuojelulain mukaan säilyttää.

”Punainen katkoviiva taas osoittaa liito-oravalle potentiaalisia alueita, joita tulisi säästää niin paljon kuin mahdollista, jotta lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei heikennettäisi. Täplälampikorenon elinympäristöksi todetun lammen osalta suositellaan kaavaan merkittäväksi luo-merkintä, jolla alue osoitetaan luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeänä alueena. Alueella todetaan kuitenkin sallittavan hoitotoimenpiteet

Erityissuojeltavan lajin elinympäristön ja kulkureittien tahallinen hävitys ei ole millään tavoin perusteltavissa eikä hyväksyttävissä. Asemakaavaehdotuksessa liito-oravan elinympäristö ja reiviireittien jatkuminen tulee priorisoida ja säilyttää nykyisellään. Ihmisen liikkumisen tarpeet tulee suunnitella tähän soveltuvilla keinoilla.”

Kuva 9. (s. 15) osoittaa vastaansanomattomasti, että Väntä liten-puisto on olennaisen merkittävä risteyspaikka liito-oravan elinympäristölle.

Kaupungin tulee noudattaa Euroopan Unionin luontodirektiivin velvoitteita ja Suomen luonnonsuojelulain määräyksiä.

Asemakaavan toteutuksen tulee perustua lainsäädäntöön, kansainvälisten sopimusten noudattamiseen ja vastuuseen erityissuojeltavien eliölajien säilymisestä erityisesti ”Ekologisella Nokialla”.

2.2. Lepakoiden esiintyminen tulee selvittää asemakaavan laatimisvaiheessa

Pitkäniemen alueen vanhojen rakennusten ullakoilla, kellareissa ja varastoissa esiintyy lepakoita. Lepakkolajit ovat Euroopan Unionin Luontodirektiivin liitteen IV(a) tarkoittamia eliölajeja, joiden elinympäristöjä tai lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei saa heikentää tai hävittää. Lepakkolajit on suojeltu luonnonsuojelulain 78 §:n mukaan ja rauhoitettu lain asetuksella (LSA 521/2021).

Suomen ympäristökeskus antaa lepakkolajeille hoitosuosituksen, joiden mukaan poikaskolonioita tai talvehtivia lepakoita ei saa häiritä. Metsien ja puistojen kolopuiden säästäminen on monien muiden eliönlajiryhmien tavoin myös lepakoille tärkeää. **Lepakoita uhkaa lisääntymis- tai talvehtimisaikainen häirintä, sopivien lisääntymis- tai talvehtimipaikkojen puute, saalistusympäristöjen hävittäminen sekä ympäristön kemikalisoituminen.**

Kaavan yleismääräys: *”Alueen vanhoja rakennuksia uuteen käyttöön kunnostettaessa tulee varmistaa, ettei lepakoiden elinolosuhteita heikennetä tai tuhota”.*

Palauteraportissa todetaan: *”Lepakkoselvitystä ei ole katsottu tarpeelliseksi tehdä kaavoituksen yhteydessä (Kaupungin palaveri luontoasioista ELYn kanssa 19.12.2022), mutta kaavamääräyksiin lisätään edellä vastineissa jo kuvattu lisämääräys asiaan liittyen”.*

Pidämme oikea-aikaisen, tiukasti suojeltujen lepakkolajien esiintymisen selvitystä välttämättömänä luontodirektiivin edellytyksenä. Selvityksessä luonnonympäristöjen lisäksi tulee tarkistaa erityisesti alueen rakennusten varastot sekä kellari- ja ullakkotilat. Lepakkoselvitys antaa tarvittavat ohjeet kunnostustoimenpiteiden suunnitteluun ja ajoittamiseen.

Nokian kaupungin tulee kantaa vastuunsa kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten sitoumusten noudattamisessa.

2.3. Kaakkoisosan täplälampikorento ja viitasammakko

Asemakaava-alueen maankäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös kaakkoisosan kosteikko, joka on täplälampikorenon (*Leucorrhinia pectoralis*) elinympäristö. Täplälampikorento on Luontodirektiivin liitteen II ja IV(a) tarkoittama erityissuojeltu laji.

Kosteikko on myös viitasammakon (*Rana arvalis*) elinympäristö ja Luontodirektiivin IV(a) suojeluma eliölaji. Täplälampikorento ja viitasammakko on suojeltu luonnonsuojelulain asetuksella LSA 521/2021. Näiden elinympäristöt tulee rauhoittaa kaikelta häiriöltä.

On huomattava, että Pitkäniemen uusi vakituinen asutus tulee kasvattamaan virkistyskäytön määrän moninkertaiseksi nykyiseen nähden. Asutus tuo alueelle koirat, joiden ulkoilutus tulee näkymään puistoalueen ja kulkureittien rehevöitymisenä. Koirat aiheuttavat luonnossa häiriötä jo olemassaolollaan. Esitämme, että koirien aiheuttaman typpikuorman ja häiriön ehkäisemiseksi asemakaavaehdotukseen osoitetaan paikka koirapuistolle.

2.4. Rannan kynäjalava

Pitkäniemen rantavyöhykkeellä kasvaa muutamia kaikista kasvillisuuden raivaustoimista selvinneitä kynäjalavia (*Ulmus laevis*), joka on uhanalainen vaarantunt (VU) puulaji. Kynäjalava on vaatelas tuvavaikutteisten hiesurantojen laji, jota esiintyy Nokiolla pääosin Pyhäjärven ja Kuloveden rannoilla. Kynäjalavan säilymiseksi ja taimettumiseksi rantavyöhyke tulee säilyttää luonnontilaisena.

Pidämme tärkeänä sitä, että Pitkäniemen mahdollinen virkistysreitti suunnitellaan niin, että kulkeminen ohjataan arvokkaiden luontokohteiden ulkopuolelle. Tällä minimoidaan kulkemisesta luontoon kohdistuvaa häiriötä ja kulumista.

3. VE2-vaihtoehdon perustelut

Mielestämme kaavan esitystapa on harhaanjohtava suunniteltujen rakennusmassojen todelliseen vaikutukseen nähden. Ehdotusvaiheen aineistoon lisättiin työmalli Erik Anttisentien alueelta jalankulkijan katselukorkeudelta otettu ”katunäkymäkuva” ja alueleikkaus. Niistä ei ollut sanottavaa hyötyä.

Esitetyt havainne- ja korkokuvat ovat hämääviä ja huonolaatuisia, mikä tekee suunniteltujen rakennusmassojen tuomien muutosten hahmottamisesta hankalaa. Kuvista ei näy esimerkiksi viisikerroksisen talon asettuminen suhteessa sairaalarakennuksiin tai johtajalääkäarin taloon tai näkymään järveltä katsottuna.

Kaikki havainnekuviin esitetty puusto ei tule säilymään kaivu- ja muissa rakennustöissä. Tämä hävittää alueen kulttuurihistoriallista luonnetta ja viihtyisää asemointia.

Myös Pirkanmaan maakuntamuseo mainitsee havainnekuvien ongelman ja lausuu: **”Uudisrakentamisen ja paikoitusalueiden sijoittumista tulisi vielä tutkia tarkemmin havainnekuvien ja kuvasovittein, jotta niiden vaikutuksia valtakunnallisesti merkittävään rakennetun ympäristön arvoihin voisi arvioida luotettavasti.”** Tähän kaavaselostuksessa vastataan: **”Uudisrakentamisen mitoitusta ja sijoittumista on tutkittu jo luonnosvaiheessa 3D-työmallin avulla.”**

Kaavoittajan pitää toimittaa uudet selkeät 3D-mallinnukset. Kuvien pitää näyttää kaikki uudisrakennukset selkeästi erottuvilla väreillä ja siten, että uusien rakennusten korkeuserot erottuvat selvästi suhteessa vanhaan rakennuskantaan ja puustoon ja puistoon, jotta saadaan käsitys alueen muodosta ja tilasta. Tässä voi ottaa mallia esimerkiksi Tampereen Viinikanlahden kaavoituksen havainnekuviista:

<https://www.tampere.fi/kaupunkisuunnittelu/kaupunkiymparisto-uudistuu/viinikanlahti>

Palauteraportin sivulla 14 todetaan: *”Uudisrakentaminen on mahdollista kulttuuriympäristöarvot säilyttäen, kun suunnittelussa otetaan asianmukaisella tavalla huomioon alueen ominaispiirteet, kuten rakennuskannan mittakaava, massoittelutapa, suunnat ja näkymälinjat sekä rakennusten suhde ympäröiviin puistoalueisiin. Nämä piirteet ja arvot huomioon ottaen rakentamisen paikkojen ja kerrosalojen määrä muodostuu kuitenkin väistämättä melko pieneksi suhteessa alueen kaavataloudellisiin tavoitteisiin. (...)*

Laadukkaalla arkkitehtisuunnittelulla haastavissakin kohteissa on päästy hyviin tuloksiin, mutta taloudellinen yhtälö voi silloinkin muodostua rakentamisen toteutumisen esteeksi.”

Tästä käyvät ilmi uudisrakentamisen sisällölliset ja sovittamattomat ristiriidat ja kulttuuriympäristöön kohdistuvat riskit ja seuraukset. Pitkäniemen alueelle suunnitellusta uudisrakentamisesta on voitava odottaa laadukasta arkkitehtehtuuria.

4. Melu ja tärinä

Kaavoitusta varten Ramboll Oy:n laatiman liikennetärinä- ja runkomeluselvityksen johtopäätöksenä todetaan, että Pitkäniemen alue on osaksi pehmeikköä eli savea ja liejusavea, jolla liikennetärinä voi levitä melko tehokkaasti. Lisärakentamista esitetään maaperältään rakentamiseen huonosti sopivalle alueelle, joka todetaan tärinäselvityksissä riskialttiiksi.

Tärinän riskit koskevat erityisesti moottoritien oheen suunniteltua raideliikennettä. Laskelmien perusteella raideliikenne voi aiheuttaa huomattavaa tärinää koko suunnittelualueella, alueen nykyinen rakennuskanta mukaan lukien. Tärinä aiheuttaisi huomattavaa mukavuushaittaa. Radan lähellä sijaitseville huonokuntoisille tai hauraille rakennuksille toistuva tärinä aiheuttaisi rakenteellisia vaurioita.

Maaperästä riippuen resonanssi-ilmiötä voi esiintyä jopa satojen metrien etäisyydellä radasta. Myös runkomelun osalta junaliikenne olisi huomattavin ympäristöhäiriön aiheuttaja ja merkittävin tärinän lähde tulisi olemaan suunnitellun Tampereen läntisen ratayhteyden raskas tavarajunaliikenne.

Asuntoalueiden melutasojen tulee olla mahdollisimman alhaisia koko asumiseen ja virkistykseen varatuilla alueilla. Nyt suunnitellaan tietoisesti rakentamista melualueelle. Suunnitelmassa todetaan melua ja tärinää koskevat vakavat asumisviihtymistä haittaavat ongelmat.

Muun muassa kuva 21 osoittaa, että melu ylittää sallitun yöohjearvon (50 dB) melkein kaikissa alueen rakennuksissa yöaikaan, alueen länsipään uudisrakennuksia lukuun ottamatta. Ennustetilanne on vuonna 2040 tilanteessa, jossa rataa ja melusuojausta ei ole toteutettu. Erittäin ongelmalliseksi tilanne muuttuu sekä melun että tärinän kannalta, jos rata toteutetaan melusuojaus tehtynäkin.

Meluselvityksen johtopäätöksenä todetaan sivulla 29 (lihavoinnit allekirjoittajien): **”(...) melu aiheuttaa merkittäviä rajoitteita alueen käytölle erityisesti alueen pohjoisosassa. Myös eteläisemmän alueen itäosaan uudisrakentamista sijoitettaessa on mahdollisten asuntojen oltava läpitalonasuntoja. Meluaita parantaa jonkin verran tilannetta, muttei poista edellä mainittuja rajoitteita. Radan toteutuessa on rata-alueelle toteutettava melusuojaus.”**

Kaavaselostuksen sivulla 34 sanotaan: *”Resonanssi-ilmiön todennäköisyyttä voidaan vähentää myös kasvattamalla rakennusten kerroslukua vähintään viisikerroksisiksi. Tämä laskee rakennusrungon ominaistajuutta todennäköisesti alle pehmeikön ominaistajuuden.”*

Sivulla 77 kohdassa 5.5.8 Ympäristöhaittojen vähentäminen todetaan: *”Viereen kaavailtu rata kuitenkin toteutuessaan lisää alueen melua ja tärinää. Alueen täydentävä rakentaminen on pyritty*

sijoittamaan ja massoittelemaan niin, että se suojaisi olemassa olevaa rakennuskantaa maantieliikenteen (ja mahdollisen tulevan radan) meluvaikutuksilta. Rakentamisen määrä on kuitenkin niin vähäinen ja kerrosluvut maltillisia, ettei suojavaikutus muodostu kovin merkittäväksi.”

Rakennustapaohjeessa sivulla 10 todetaan, että *”Osa alueen viheralueista on jouduttu melusyistä osoittamaan kaavassa puistoalueiden sijaan suojaviheralueina.”*

Asemakaavan yleismääräyksissä on annettu ulko-oleskelualueita koskeva määräys: *”Ulko-oleskelualueet on sijoitettava ja suojattava siten, että niillä liikenteen aiheuttama melutaso on päivällä enintään 55 dBA ja yöllä enintään 50 dBA. Rakennusluvan yhteydessä on esitettävä meluselvitys.”*

Melusuojauksista huolimatta meluongelmat eivät poistu. Muun muassa melutason alittavia ulko-oleskelualueita ei ole mahdollista toteuttaa eikä yöaikaisia ohjearvoja saavuteta. Äänitaso 55 dB vastaa hiljaista kaupunkiliikennettä. Pitkäniemen alue rajautuu moottoritiehen, jolla kulkee yli 40.000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Lisäksi alue rajautuu vesistöön, joka lisää melun kantavuutta.

Meluselvityksessä ei ole määritetty julkisivujen melutasoja eri korkeuksilta. Melutaso kasvaa siirryttäessä pihatasolla ylöspäin (=kerrostalot). Meluselvitykset on tehty, mutta niillä ei ole vaikutusta suunnitelmaan.

Käytännössä alueella on mahdotonta tehdä sellaisia rakenneratkaisuja, joissa tärinän ja runkomelutason raja-arvoja ei ylitetä. Melun ja tärinän haittavaikutukset terveyden ja viihtyisyyden kannalta ovat yksiselitteisiä. Ohjearvot ovat minimivaatimus, joista ei voida poiketa.

5. Rajasalmentielle johtava tieyhteys

Kaavaselosteesta ilmenee kaavan luonnosvaiheessa kaupungin ja liikennöitsijän taholta herännyt tarve linjata uusi tieyhteys Pitkäniementieltä Rajasalmentielle. Tieyhteys on nimetty Vapuntieksi.

Vapuntien suunnitelma on ristiriidassa luonnonympäristön ja luontoarvojen säilymistavoitteen kanssa. Luonnonsuojelulain suojelemien eliölajien elinympäristön hävittäminen ei ole millään mittareilla hyväksyttävää. Väntä liten on olennainen osa liito-oravan reviirireittiä (Kohta 2.1.). Vapuntie toisi alueelle läpiajoliikennettä, joka nostaisi alueen melutasoa ja aiheuttaisi rauhattomuutta ja visuaalista häiriötä.

- a) Katualue sijoittuisi maankäyttöluonnoksessa esitettyihin Pitkäniemen ”maiseman huippukohtiin”. Tie rakennettaisiin maisemallisesti arvokkaan peltoalueen MA-1 halki ja vaihtoehdossa 2. se kulkisi sekä MA-1 että MA-2-peltoalueiden halki.
- b) Suunniteltu uusi tielinjaus leikkaisi virkistysalueen pohjoisosaa EV-1, jonka kaavamerkintä kuuluu: *”suojaviheralue, jolla olemassa olevan puuston kaataminen on sallittua vain tarpeellisenä puuston hoitotoimenpiteenä”*. Tässä tieleikkaus hävittäisi liito-oravalle soveltuvaksi todettua elinympäristöä ja toisi häiriötä eteläpuolella olevassa luhdassa havaitulle täplälampikorennolle.”
- c) Tielinjaus pienentäisi VL-2 aluetta, jonka kaavamerkintä: Tila joukkoliikenteelle on otettavissa esimerkiksi pysäköintialueesta. Mikäli pysäköintialuetta jää liian vähän, on mahdollista ottaa lisää tilaa jonkun suunnitellun uudisrakennuksen paikalta. Viheralueita ei voi hävittää direktiivilajien kustannuksella.
Vapuntien suunnitelmalla kaupunki rapauttaisi Pitkäniemen useaan kertaan mainitut kulttuurimaisema-arvon säilymiseen osoitetut velvoitteita, ehdotuksia ja edellytyksiä. Tämä ei ole hyväksyttävää.
- d) EV-1 alueen luhtainen ranta ja lehtometsä on lisäksi linnuston kannalta eräs oleellisia ympäristöjä luonnontilaisuutensa vuoksi.

Kaavaselityksen mukaan *”joukkoliikenteen reitistä ei haluta ”pussinperää”, jotta liikennöinti olisi nykyistä sujuvammin ja helpommin järjestettävissä ja vuorotiheyttä voitaisiin näin kasvattaa. Tällöin joukkoliikennettä ei pystytä osoittamaan uutta linjausta lähemmäs alueen sisäosia puhkaisematta katua keskeltä EV-aluetta, mitä puolestaan ei luontoarvoista johtuen ole katsottu suotavaksi ratkaisuksi.”*

Tässä on joukkoliikenteen arvot laitettu vastakkain luontoarvojen ja kulttuurihistoriallisten arvojen kanssa. Suunnitelma osoittaa uudisrakentamisen ongelmallisuuden ainutlaatuisessa ympäristössä. Ylipäätään ollaan viemässä toimintoja alueille, jotka eivät sinne sovellu. Pitkäniemen harmonia ja idylli syntyvät siitä, että alueen läpi ei kulje autoliikennettä. Alueen luonne muuttuu olennaisesti, mikäli tie puhkaistaan EV-alueen vierestä ja Vanta Liten viheraluetta nakertaen.

Pitkäniemen palauteraportissa sivulla 13 todetaan: ***”Myöskään direktiivilajien (liito-orava, lepakkolajit, täplälampikorento) elinympäristöjä ei heikennetä tai hävitetä.”*** Näin on kuitenkin tietoisesti tapahtumassa Vapuntien suunnitelmassa.

Kaavaselosteessa sanotaan tieidean syntyneen viranomaistyöneuvottelun yhteydessä marraskuussa 2020. Ideat ovat ihmisten tekemiä ja siksi muutettavissa. Tieyhteys heikentäisi olennaisesti alueen ympäristön, maiseman ja luonnon monimuotoisuuden arvoja. Pidämme uutta tielinjausta tarpeettomana ja vaadimme, että se jätetään rakentamatta.

Kannatamme joukkoliikenteen mahdollisuuksien lisäämistä ja käyttöä. Toteutus tulee suunnitella kestävästi luonto- ja kulttuuriarvot säilyttäen ja kansainvälisiä velvoitteita ja lainsäädäntöä noudattaen.

6. Palvelurakentamisen korttelialue

Selostuksesta käy ilmi sivulla 33, että itäreunan uusien kerrostalojen eteläpuolen palvelurakentamisen korttelialueen käyttötarkoituksimerkintä (P) mahdollistaa hyvin moninaisten toimintojen toteuttamista, kuten asumista, majoitusta tai hoitolaitoksia. Kyseessä on entinen johtavan lääkärin talo.

Pidämme kaavamerkinnän P-käyttötarkoitusta liian tulkinnanvaraisena Pitkäniemen arvokkaalla alueella. P-merkintä kattaisi talon ympäristön lisäksi ranta-alueen, joka on nykyisin viheraluetta ja osittain liito-oravan reittiä ja ekologisia yhteyksiä.

Mielestämme on tärkeää pitää koko rantavyöhyke selkeästi viheralueena myös entisen johtajalääkärin talon kohdalla. Esitämme, että kohteen P-käyttötarkoituksimerkintä rajataan pienemmäksi, jotta ekologiset yhteydet säilyvät yhtenäisinä.

Ohessa on kuva *VAALI NÄITÄ Raportti Pitkäniemen sairaalan puistosta* -opinnäytetyöstä (Haapalainen Miska, Haapanen Laura, Littunen Saara ja Luikku Ulla, 2023), joka osoittaa Linnan alueen (eli suunnitellun palvelurakentamisen korttelialueen) kasvillisuutta ja monimuotoisuutta. On huomioitava, että kartassa ei ole piirrettyä kaikkia alueen pensaita ja puita, koska alue on runsaspuustoinen.

Kuva 16. Kartta Linnan alueen kasvillisuudesta. (Haapanen, 2023)

Kasvillisuuslistan (Liite 2) alleviivatut lajit (16/43) on mainittu jo vuonna 1937, joten ne on mahdollisesti istutettu vuosien 1900–1937 välillä. Kaiken kaikkiaan alueella on runsaasti vanhoja ja kookkaita puita, jotka ovat ainutlaatuisuudessaan korvaamattomia. Kyseessä ei ole mikään tahansa puisto vaan olennainen osa sadan vuoden takaista sairaalapuutarha- ja kulttuurihistoriaa.

Opinnäytetyön tekijät nostavat esiin huolensa puiston puulajien geneettisen perimän jatkuvuudesta alueen muutostöiden keskellä ja niiden jälkeen.

”Pitkänieniemi on paikoin Museoviraston suojelema alue, joten vaatii nähtävästi isohkoa tahoja (kuten Luke, Maisematutkimuksen laitos tai Dendrologian seura), jotta vartteita tai muuta geneettistä perimää säilöväää materiaalia voidaan kerätä ja varmuudella säilyttää. Suojelu on tehty viimeksi vuoden 1996 asemakaavassa ja nyt kaava on muuttumassa.

Puusto Pitkänienemessä on paikoin hyvin vanhaa, joten jos lahoavaa puustoa kaadetaan, kukaan ei välttämättä ole ottamassa niistä talteen esimerkiksi vartteita. (...) Vanhojen yksittäisten puiden suojelua on mahdollista hakea niiden rauhoittamiseen luonnonmuistomerkillä. Luonnonmuistomerkkiä voi hakea siis yksittäiselle tai pienalaiselle suojelualueelle.”

Monet Pitkänienemen alueen puista ansaitsisivat rauhoituksen luonnonmuistomerkillä. Tämä kaikki jäisi epämääräisesti määritellyn ”palvelurakentamisen” varjoon, jota kaavaselvityksessä ei paremmin avata.

7. Uuden rakentamisen julkisivut

Kaavan yleismääräyksessä sanotaan: *”Rakentaminen on sovitettava ympäristöönsä rakennusten arkkitehtuurin, massoittelemien ja pihojen järjestelyjen osalta. Rakennusten julkisivujen tulee olla ympäristökuvallisesti korkealaatuisia ja arvokkaaseen kulttuuriympäristöön sopeutuvia.”*

Kuitenkin rakennusmääräyksen kohdassa 4.3.5 Parvekkeet mainitaan, että ”Uudisrakennuksissa parvekkeiden tulee olla lasitettuja ja joko sisäänvedettyjä tai yleisilmeeltään mahdollisimman keveitä. Lasituksissa käytetään väritöntä lasia. Kaiteiden sekä parvekkeiden umpiosien tulee materiaaliltaan ja värittään sopia ympäröivän julkisivun käsittelyyn. Muiden kaiteen osien tulee olla metallirakenteisia”.

Tämä esimerkki osoittaa uuden ja vanhan rakennuskannan yhteensovittamisen ja laadukkaan kokonaisuuden saavuttamisen ongelmia. Pitkäniemen vanhoissa rakennuksissa ei ole parvekkeita. Rakennustyyllisesti parvekkeet rikkoisivat visuaalista kokonaisuutta, eivätkä näin ollen ole perusteltavissa kulttuurihistorialliseen ympäristöön.

Asemakaavamuutoksen ja -ehdotuksen tavoitteena on säilyttää arkkitehtonisesti merkittävän rakennuskokonaisuuden tyyli ja arvokkuus. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tyyllisesti sopeuttaa vanhaan kokonaisuuteen.

8. Maakuntakaavan huomioon ottaminen ja loppuyhteenveto

Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 Pitkäniemen alue on merkitty palvelujen alueeksi (P). Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät keskustatoimintojen alueiden ulkopuoliset julkisen tai yksityisen palvelu- ja tutkimustoiminnan keskittymät, joihin voi sisältyä myös sen ydintoimintaan liittyvää asumista ja muita tukitoimintoja.

Maakuntakaava on yleisluontoinen, joten siinä ei ole huomioitu maisemien tai kulttuuri- ja luontoarvojen säilymistä. Asemakaavaehdotus ei vastaa maakuntakaavan merkintöjä.

Alueen täydentävässä rakentamisessa tulee yllä kerrotulla tavalla huomioida luonnonsuojelulla ja Euroopan Unionin luontodirektiivillä suojeltavien eliölajien sekä kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen.

Asemakaavaehdotus venyttää kohtuuttomasti maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimuksia ekologisen kestävyuden, melun ja värinän ohjearvojen ylittymisen, luontoarvojen vaalimisen ja rakennuskulttuuriarvojen säilymisen toteutuksessa.

Esitämme, että asemakaavaehdotusta korjataan yllä esittämillämme tavoilla.

Nokiolla 8.1.2024

Keijo Rantanen
Puheenjohtaja

Markku Kinnunen
Taloudenhoitaja

Liitteet

Liite 1. Suomen luonnonsuojeluliiton Nokian yhdistyksen mielipide asemakaavamuutoksen luonnokseen, joka koskee Nokian kaupungin 10.kaupunginosan (Maatialan) korttelia 25, korttelin 26 tonttia 4, korttelin 27 tonttia 1 sekä viher-, erityis-, maisemapelto-, vesi- ja katualuetta, eli Pitkäniemen sairaalan aluetta, 14.1.2022.
https://www.sll.fi/app/uploads/sites/13/2022/01/14_01_2022_Mielipide_Pitka%CC%88niemen_OYK_SLLNokia.pdf

Liite 2. VAALI NÄITÄ Raportti Pitkäniemen sairaalan puistosta -opinnäytetyöstä: Haapalainen Miska, Haapanen Laura, Littunen Saara ja Luikku Ulla, 2023
https://www.dendrologianseura.fi/doc/Pitk%C3%A4niemen_kasvillisuuden_kartoitus.pdf

Liite 3. Luettelo Linnan alueen kasvillisuudesta, VAALI NÄITÄ-raportti